

לקט סיפורים מתוך:

סוף סוף

...סוף סוף עלינו להתיישבות בעמק בית שאן! מסביב היו ביצות לרוב וסכנת הקדחת היתה גדולה. גם הערבים הרבים, שחיו בסביבה, היו סכנה לנו ולילדינו. היה ברור לכולם, שאי אפשר להביא את הילדים איתנו למקום החדש עד שירווח מעט. החלטנו, אם כן, להשאיר את הילדים בינתיים בקיבוץ גבע, עד שיבנו את בית האבן הראשון. הילדים נשארו בגבע עם המטפלות שלהם, ואנחנו, ההורים, התגעגענו אליהם מאוד, ונסענו מדי פעם לבקרם.

וכך נסענו לבקר אצל ילדינו בגבע:

ביקשנו מסדרן העבודה שייתן לנו "שבת" (יום חופש) באמצע השבוע. אם קיבלנו "שבת", קמנו מוקדם בבוקר על מנת להגיע לתחנת הרכבת בבית שאן (עליכם לדעת כי עשינו את דרכנו לשם ברגל, ורק לפעמים הזדמן לנו טרמפ חלקי עם טרקטור שיצא לעבוד בשדה). כשהגענו לתחנת הרכבת בבית שאן, התברר לנו בדרך כלל שכבר אחרנו אותה... אם לא אחרנו – קפצנו על הרכבת והסתתרנו, כדי שהמבקר לא ימצא אותנו. כסף לכרטיס לא היה לנו מעולם...

נסענו עד לתחנה בגבע, ומן התחנה רצנו במעלה הגבעה, כדי לפגוש את ילדינו. שיחקנו איתם מספר שעות, אחר כך נפרדנו מהם בצער, ויצאנו בדרכנו חזרה לכפר רופין.

מה מאושרים היינו, כשהקימו ב-1940 את בית הילדים הראשון בכפר רופין, וכל ילדינו הגיעו אלינו!

(חנה אילסר)

הסליק האבוד

"ליהודים אסור להחזיק בנשק! רק לגפירים (נוטרים) ניתן נשק ברשות. אם יזדקקו היהודים להגנה, והגפירים לא יספיקו להגיע, ייפנו למשטרה, וזו תגן עליהם מכל הפורעים". זו היתה ההוראה של המשטרה הבריטית. ידענו מה מובנה של ההודעה, ולא רצינו לסמוך על ההגנה של המשטרה הבריטית. גם הגפירים, שהתאמנו עם השוטרים הבריטים, הכירו את ה"מהירות" בה הם מגיעים לכל אירוע, אם בכלל היו מופיעים, כדי לעזור למתיישבים היהודים. לא היינו בטוחים שיעשו משהו לטובתנו במקרה של סכסוך עם ערביי המקום, לכן ארגנו נשק מכל הבא ליד. היה לנו נשק מגוון: טומי פיני, רובים אנגלים, רובים צ'כים, רימונים תוצרת בית, סטנים שירו מתי שהם רוצים ועוד. חלק קיבלנו במתנה וחלק רכשנו בכסף רב. את הנשק היה עלינו להסתיר. ניקינו יפה את הכלים, גרזנו אותם בגריז אדום, עטפנו בסמרטוטים והכנסנו לארגזים. הארגזים חולקו למקומות סתר, שקראנו להם "סליקים", משום שכאשר הודיע השומר שלנו, שהמשטרה הבריטית מתקרבת, היינו צריכים לסלק את כל הנשק במהירות רבה לאותם "סליקים".

ב"שבת השחורה" גילה הצבא הבריטי מספר "סליקים" בקיבוצים. מיד ניתנה הוראה לכל הקיבוצים להוציא את הנשק והתחמושת, להכניסם למיכלי נחושת אטומים, ולמצוא להם "סליקים" מחוץ לחצר המשק. חיפשנו עצם בולט בשטח שבאמצעותו נסמן את הסליק שנחפור. היה ברור שנשתמש באקליפטוס הבודד, שצמח בערוגת האספסת ממזרח למשק. מדדנו מספר צעדים ממנו, ובלילה

חפרנו ממש בידינו את הבור. הפליא לעשות מיכה, שחפר כאילו היה כלי מכני. לבור הכנסנו מיכל ריסוס מנחושת ובתוכו תחמושת, רימונים ופצצות מרגמה.

כשעזבו הבריטים את עמק בית שאן, קצת לפני קום המדינה, הוצאנו את הנשק מהסליקים. כאשר רצינו להוציא את הנשק מהסליק שליד האקליפטוס נתקלנו בבעיה – הכיוון והצעדים לא התאימו למה שזכרנו; חפרנו הרבה, אבל את הסליק לא הצלחנו למצוא.

עברו שנים, האקליפטוס הלך והתייבש מסבות שונות. בעונת הנדידה חנו עליו להקות של חסידות, שאת שקשוק מקוריהן שמענו בל רחבי המחנה.

חברים חדשים נוספו, ובאזור האקליפטוס נבנו בתים חדשים. יום אחד התברר שהאקליפטוס נעלם. איך – לא ברור, אך הוא נעלם, ואיתו העדות היחידה למקום הימצאו של הסליק האבוד.

עד היום הסליק עדיין גנוז, ואם אתם סקרנים, נסו להרכיב מפה לפי העדויות השונות, וחפשו, אולי גם תמצאו. אך חפשו בזהירות – התחמושת עדיין עלולה להתפוצץ.

(אדי שהם)

ריצת בוקר

האמינו או לא, אבל כך היה הדבר:

הכביש לכפר רופין היה אז סלול רק בקטעים, ובין הקטעים – דרך עפר קשה ומאובקת בקיץ, ובוצית מאוד לאחר הגשם.

אני הייתי אז בפלמ"ח. הגעתי הביתה סוף-סוף לחופשת שבת, אבל ידעתי כי ביום ראשון אנחנו יוצאים למסע ארוך, שכל כך חיכיתי לו. בשבת זו ירד גשם, אבל זה לא קלקל לי את ה"כיף" של החופשה. ביליתי עם החברים שלי, ובערב היתה אסיפת חברים ארוכה... כשהתעוררתי בבוקר – אוי! השעה היתה 6:00 וזו בדיוק השעה בה עוזב האוטובוס את כפר רופין בדרכו למעוז.

אוטובוס אחר לא היה, ומכוניות? אף לא חלמנו עליהן! מה לעשות? איך אוכל לצאת מכאן? האם אפסיד את המסע? תעבורנה עוד שעות עד שייצא מכאן רכב אחר, אם בכלל! התלבשתי, התרחצתי וכל השאר בשתי דקות, כמו פלמ"חניק הגון, רצתי לכביש, מקווה כי האוטובוס ישקע ויקראו לטרקטור להוציאו, ואז אוכל לתפוס אותו...

האוטובוס לא שקע, אבל בקטעים של הבוץ הוא נסע לאט-לאט, ואני בריצה התקרבתי אליו, כמעט והגעתי ואז התחיל הקטע הסלול, האוטובוס נסע מהר יותר ואני אחריו, צועק וקורא, אבל איש מהנוסעים לא הבחין בי דרך השמשות המלוכלכות בבוץ.

כמעט התייאשתי, כשהגיע שוב לקטע בוצי ואני התקרבתי אליו וכמעט... אבל שוב עלה על המסלול והתרחק ממני... כך רצתי, נקלע בין תקווה למפח נפש עד מעוז, ושם היו נוסעים נוספים. הנוסע האחרון, חבר מעוז, הבחין בי ועצר את האוטובוס.

הגעתי בזמן למסע; עייף מאוד, מבוצבץ, אבל הגעתי, כי לא ויתרתי.

(צ'ך)

פלאי הטבע

בשנים הראשונות פקדה מחלת הקדחת חברים רבים. חברנו אליהו בן חיים, חלוץ ותיק וחקלאי בנפשו, החלים זה עתה ממחלתו.

בניגוד להוראות הרופא, שהורה לו לנוח עוד מספר ימים, קם אליהו בבוקר ויצא לעבודתו בהשקיית השדות. אך כבר בשעה מוקדמת של לפני הצהריים, חזר חיוור מן השדה וסיפר לחברים: "כנראה צדק הרופא! הייתי צריך עוד להישאר לנוח. פתאום באמצע העבודה הכל מסביבי הסתובב, פחדתי ליפול – לכן חזרתי הביתה". מאוחר יותר התברר, כי לא היה זה אליהו שחש ברע, אלא שבאותו זמן היתה רעידת אדמה, שהורגשה חזק בכפר רופין ובאזור.

(אלן גלזנר)

עניין של מה בכך

היה זה בסוף החורף, בשנת 1948, פה ושם כבר הציצה כלנית ראשונה על הרכס. המצב הבטחוני היה מתוח מאוד, והנסיעה על הכביש מסוכנת, לכן היו נוסעים ברכב משוריין רק פעם ביומיים-שלושה, לרוב בשיירה. לא פעם ירו ערבים, ביניהם חיילי הליגיון הירדני, על המכונית.

עמדתי ללדת, וזאת היתה בעיה, הרי לא אוכל לחכות עד שתיסע השיירה. לכן שלחו אותי מספר ימים לפני הלידה לאמו של אדי שפורן, אישה נחמדה ואמהית מאוד, שגרה במושב מרחביה, קרוב מאוד לבית החולים עפולה.

ואמנם, כעבור שלושה ימים, נסעתי ממרחביה לבית החולים ונולד בן – גיל. רציתי, כמובן, להודיע הביתה, כי מבקרים לא היו לי בתנאים ההם. בקשתי מהאחיות, שיטלפנו למעוז חיים, לשם היה קו טלפון שדה. ממעוז היו מעבירים הודעות לכפר רופין בערב, בחושך, על ידי איתות מורס בפרווקטור – פנס אור חזק שהיה ממוקם על המגדל.

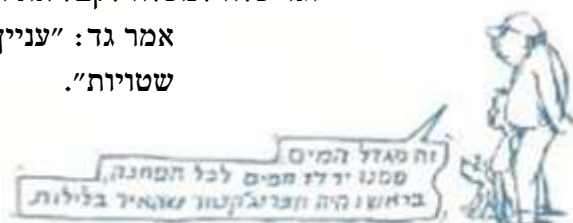
בכפר רופין היו שומרים כל לילה שני חברים, והם גם קיבלו את הודעות האיתות.

בערב ההוא שמרו גד רון וחיים קורתי. הם סיירו והגיעו בזמן לעמדה שליך מגרש החנייה, וגד עלה למעלה לקבל את האיתות. כשירד, שאל אותי חיים: "מה הודיעו?"

אמר גד: "עניין של מה בכך, רק רצו לדעת אם אנחנו כאן. איזה משפט, סתם שטויות".

"איזה משפט?", שאל חיים. "מרחביה ילדה בן" אומר גד.
"זה לא סתם שטויות", קרא חיים, "זה הבן שלי!"

(אנינה)

השלג ב-11.2.50

פעם, לפני הרבה-הרבה שנים, היתה בכפר רופין קבוצת פעוטים של 6 בנים – ואף בת אחת. ליד הפעוטון היתה שדרת עצי פונציאנה, תענוג לעיניים.

לילה אחד ירד שלג, פעם ראשונה ואחרונה בתולדות כפר רופין.

בבוקר הלכתי לעבודה. בחוץ היה הכל לבן. מיד ראיתי, שהענפים של הפונציאנות נשכרו מעומס השלג. הילדים פקחו עיניים, ראו את הפלא ומיד התחילה החגיגה. עדיין לא היה מספיק שלג כדי לעשות בובות. כדורי שלג עפו לכל הכיוונים, והשמחה היתה גדולה.

הכל היה יפה וטוב. הילדים התעיפו כהוגן ונרדמו מהר. העניינים התחילו רק אחה"צ: לא נמצאה המקימה, ופירושו של דבר היה, שאני נשארתי גם כדי להקים. פתאום שמתי לב, שבאמצע החדר יש שלולית, והרי נגבתי היטב! נגבתי, ואחרי זה – שוב שלולית. נגבתי שוב מבלי להתעמק, כי הצטרכתי להלביש את הילדים. ורק אז הבנתי: הילדים הסתירו בתא של הכוננית, בין הבגדים, כדורי שלג. פתחתי – והכל היה רטוב... – באותם ימים זה לא היה כל-כך מצחיק, כי קיבלנו כביסה רק פעם בשבוע.

(חיה רוס)

חלון אל החופש

פעם לא היינו כל כך תמימים כמו הילדים של היום...

בגן גלעד, כידוע, יש חלונות מאוד מגרים לפעולה. אפשר היה לרוץ דרכם בין החדרים ולשגע "מקימות" בשעות הצהריים, וכמו כן שימשו כמקום תצפית לשומרת המתקרבת: היינו מציבים שומר בחלון, משתוללים ומציצים למסיבות, ובהתראה קצרה של השומר בחלון, קופצים פנימה למיטות (כל זה היה אז כשהיתה לינה משותפת בבית הילדים).

יום אחד החליטו ערן ושותפיו לארגן את כולנו לטיול צהרים בין השעות 14:00-15:00. עברה ידיעה בין החדרים, שנחתכה פירצה ברשת החלון, ובעוד ה"מקימה" עסוקה בשטיפת המקלחות, זרמנו כולנו, כ-20 ילדים, דרך מעבר החלונות – החוצה. התכונן היה מאוד אחראי, ואפילו סולם הוצב שם, להקל על הירידה.

הטיול היה עליז במיוחד, ולאווירת השחרור והמרד היתה השפעה עצומה על מצב הרוח. כל זה נמשך עד ש... פגשנו את גוסטי. בדרך פגשנו גם חברים אחרים, אבל כאן ידענו שזה הסוף. חפויי ראש חזרנו לגן, וכמובן שעברנו את שיחות החינוך המתאימות. למרות ש"קיבלנו על הראש", נהנינו במשך שנים להיזכר בחווית הבריחה ההיא.

(נעמי ורד)

קרבות ג'ד'

בחופש הגדול, כאשר אנחנו ה"קטנים" היינו בסוף כיתה ג' וה"גדולים" בסוף כיתה ד', התנהלו, כמעט כל לילה, משחקי מלחמה בינינו לבין כיתה ד'. אינני זוכר איך ולמה זה התחיל, בוודאי איש אינו זוכר, וכנראה גם לא היתה לכך כל סיבה של ממש, אלא פשוט חיפוש תעסוקה וסיפוק יצר הרפתקנות ושובבות.

הפעילות היתה מתחילה בסביבות השעה 22:00 בלילה, כשעה לאחר גמר ההשכבה, וכאשר חשבנו שהגדולים כבר ישנים. אנחנו גרנו בבית הכולל שבדרך לבריכת השחייה, הגדולים בבית הילדים שהיום הוא גן ירדן. התקדמנו בשקט, בהתגנבות מעץ לעץ ומשיח לשיח, בעיקר כדי שהשומרת או השומר לא יתפסו אותנו, וחדרנו לבית הילדים של כיתה ד' במטרה לצבוע את הישנים. ההצלחה היתה קטנה – במהרה התעוררו מספר ילדים וגורשנו משם בבושת פנים. פעולת התגמול לא אחרה לבוא. למחרת בחצות הלילה פשטו ילדי כיתה ד' על בית הילדים שלנו, והעניקו לנו מקלחת של מים קרים, מצינור אשר איתו עברו מחדר לחדר.

על זאת כמובן לא יכולנו לשתוק, ויומיים לאחר מכן התגנבנו שוב בשעת לילה מאוחרת, והפכנו כמה ילדים עם המיטות. גם ילדי כיתה ד' חשבו שפעולה כזו דורשת תגובה, והחליטו לפעול "בגדול". עוד באותו לילה חדרו לבית הילדים ותקפו אותנו, כאשר הפעם המטרה היא לקחת "שבוי".

הם תפסו את גדי, ובעזרת שרוכי נעליים ניסו לקשור אותנו, כדי לקחת אותנו איתם. הפעם התנהל כמובן קרב של ממש, תוף כדי צעקות ורעש לא מבוטל.

רעש זה עורר משנתו את פיל זכריה, שנחת זרועו, ובמיוחד החגורה שלו, הטילו חיל ורעדה על כל ילד בכפר רופין מכיתה א' ועד י"ב. ילדי כיתה ד', הגיבורים, נסו כל עוד נפשם בם בחזרה לבית הילדים, כאשר גערתיו ואיומיו של פיל מלווים את מנוסתם. אנחנו נכנסנו במהרה למיטות והתכסינו מעל הראש כאילו דבר לא קרה.

בכך גם בא הקץ לאותה סדרת פעולות ליליות, אך כמובן שבהמשך עלו וצמחו המצאות, רעיונות ותעלולים חדשים.

(גיל קורתי)

אחד אפס לטובתנו

בצהרי שבת היה מתוכנן משחק כדורגל בין נוה איתן לכפר רופין. המשחק הזה בשבילנו היה משהו, שחיכינו לו בכליון עיניים, שדיברנו בו, שניחשנו את התוצאות שלו, והשתוקקנו אליו מאוד מאוד.

התחרות בין כפר רופין לאלה של נוה איתן היתה בכל מה שאפשר להתחרות בו: בבגדים, בטיב הבריכה, בסנדוויצ'ים, ברימונים, בבית הילדים ועל אחת כמה וכמה – במשחק הכדורגל.

זה היה צריך להיות משחק גדול, כמעט כמו משחק ליגה לאומית בשבילנו, יותר ממשחק אולימפי, שכמעט לא ידענו עליו. ספרנו את הימים עד למשחק והנה הודיעה לנו המטפלת, שאנחנו לא ניסע לראות את המשחק כיוון שמשחקים בצהריים ואנחנו חייבים לישון כל יום בין 15:30-13:30.

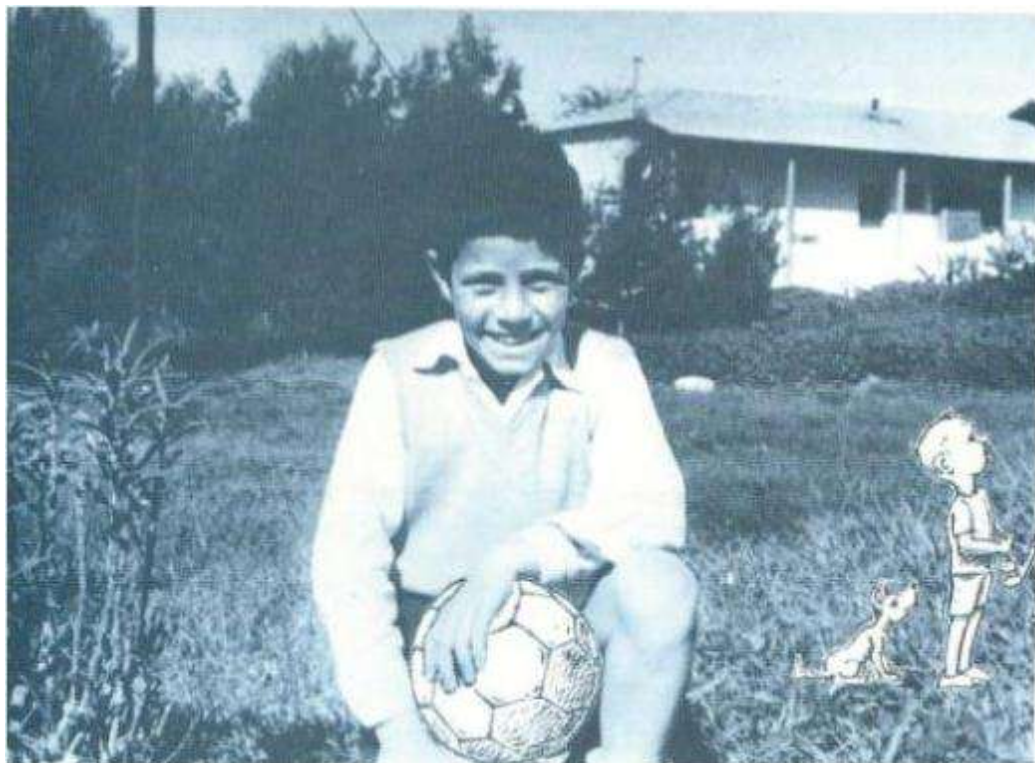
ברור היה לנו שלא נוכל לעמוד בכך, אך לא ידענו איך נסכל את הגזירה – זה נראה לנו מסובך מאוד. העדפנו לחבל תחבולות, ולעקוף את ההוראה. התכנון היה, כמובן, חשאי. למטפלות וגם להורים, שהם בחזית אחידה, אסור היה לדעת ואפילו לא לשמוע רמזים לכך, שמא יחשדו ויסכלו את המזימה.

תוך כדי תכנון נשרו כמה ילדים, שחששו מן התוצאות. נשארנו אני וג. וזה מה שעשינו: את שטיחי המיטה גלגלנו ודחפנו מתחת לשמיכה, כדור הקפצה שמנו בקצה על הכרית כמעט מכוסה. ואנחנו קפצנו דרך החלונות החוצה.

בקושי הספקנו להגיע לפלטפורמה שהסיעה צופים למשחק.

אנחנו את המשחק ראינו. וזה היה כדאי! למחרת שמענו שיחה בין המטפלות בארוחת הבוקר: "מרוב צער אתמול הם (אנחנו) היו שקטים מתמיד, ואפילו נרדמו".

(אסף יקיר)

מילון הכפר

זבל — ענף מכובד ומכוקש, באחריותו של יצחק ברוך ד"ל.

עסק באיסוף זבל מחצרות הרפת, והכנתו לשימוש בשדות. היה זה ענף חביב על הילדים, שזכו שם לרכב על "מוכב" — הסוס המשוגע של איציק. "איזה כף היום אני מסוּרד לזבל".

חמסין — חמסין של היום זה לא מה שהיה. ותיקי הכפר וילדיו הראשונים זוכרים את החמסין הגדול — 55° המים רתחו בצניורות, מתו כל התרנגולות וכל הארנבות. לא היו מזגנים ולא היו טפטפות. התארז לכם.

טפטפות — מתקני קידור שהורכבו על החלונות. עיקר המתקן מסגרת ממולאת בשבבים או עשבים, שדרכו מטפטפים מים. הרוח, (שלא היתה), או המאורר, (שגם לא היה), קידרו כך את האוויר בחדר. המצאה של חיים קורתי.

"אל תשאל! הפעלתי את הטפטפת ותוך שעה הטמפרטורה ירדה בחצי מעלה שלמה".

יא־חביבי — קריאת התפעלות למעשה קונרס, חוצפה, גבורה וארוע מיוחד. בעצם מילה שמתאימה כמעט לכל דבר, ובכל מקום.

"יא־חביבי, זאת מהנהג־ל פצצה". "יא־חביבי, אתה חחטוף על זה".

פילה — בקיץ ישנו בחוץ, כי החום כבתים הבלתי ממוזגים היה בלתי נסבל. בחוץ ארבו היתושים. לכן, שמו כילות להגנה מפני העקיצות. "אל תשאל! היה לי חור בכילה, ולא ישנתי כל הלילה".

אבק — עם בוא הקיץ נתמלאו מקומותינו "אבק בטונות". לא היו דרכי אספלט ומדשאות, והכל הפך אבק טובעני, שכל רוח היימה אותו ומילאה את הכתים והאנשים. "עבדתי ב־40°C ואכלתי אבק, שלא נדע".

בוץ — כל אבק הקיץ, (ראה הגדרת "אבק"), היה הופך לבוץ טובעני, עם שלוליות וצפרדעים מקרקות בחורף. "המספואני־קיס הכניסו לי בוץ לחדר האוכל — אפשר להשתגע". "היה שם בוץ כזה, עד שהאוליבר שקע עד הארובה".

גפיר — שומר יהודי עם אישור מהאנגלים להכניח את עבודת החלוצים העבריים. "אלה עובדים, והגפירים נרדמים על חוובים שלהם".

דומים — פרי עץ השיזף — הפרי, כמעט היחיד, לו זכו ילדי שנות ה־50 וה־60 חופשי חופשי. "נעמי, מצאתי עץ דומים בדרך לאבוקה, אחה־צ־נלך לקטוף בלי שאף אחד ירציש".

ההשכבה — בשעה שמונה ורבע המטפלת באה לכבות את האור, כל הילדים כבר חייבים להיות במיטות, בפִּיגִמוֹת, ואחרי סיפור ופרידה מההורים.

"אחרי ההשכבה נתגנב ונציץ לטרט של המבוגרים".

ראוי אשפה — מקום ריכוז האשפה שלנו מאז ימי העליה לקרקע. אפשר תמיד למצוא שם מציאות, ולשחזר את תולדות הקיבוץ.

"אל תשאל מה מצאתי בוארי אשפה — ממש אוצר".

ל לבניה — היום זה נקרא אשל, או לבניה בתוך צננות זכוכית.

"בדרך לקיטנה בקרית אליעזר ראינו ליד חיפה שתי לבניות עצומות".

מ מקימה — בחורה צעירה שתפקידה היה להודים כ-20 ילדים בשעות הצהריים. בתחילה בנחת ובנועם, אחר כך בצרחות וצעקות, בהמשך בתחינה, ולבסוף נשאה רגליים ונמלטה, כשהיא משאירה אחריה 20 ילדים ערים וצוהלים.

נ נבוט — מקל עץ עם התעבות בקצהו. כלי הלחימה וההגנה העיקרי של ערביי הסביבה, וגם שלנו.

"אם לא תשתוק אני מעיף לך נבוט בתחת".

ס סוף — מתוך טעות הרווחת אצלנו נקרא הקנה בשם סוף. הקנה הוא הצמח הטבעי בנרות הנחלים והברכות עד היום. שימש כמקור פרנסה, וכענף התעשייה הראשון. מפעל הסוף סיפק מחצלות סוף לצבא הבריטי.

ע עמדה — מקום הגנה מבוצר על גדרות המשק. שימש את שומרי הלילה כעמדות שמירה ותצפית. עם התרחבות המשק שימשו העמדות למגורים.

"ראיתי את י. הולך לעמדה עם סוניה — שמירה כבר לא תהיה שם".

פ רוג'סטור — פנס חזק, להארה על הגדרות והשטח מסביב למחנה, למניעת חדירת מסתננים. שימש גם להעברת הודעות במורס, לפני היות הטלפון. "תאיר עם הפרוג'סטור על הרכס. נדמה לי שזו שם משהו".

צ ציבים — קבוצת העולים מציביה שהגיעה לכפר-רוחין אחרי

קבוצת המייסדים מגרמניה. אם אתה שומע שני אנשים שהשיחה ביניהם נשמעת בערך כך:

א': "ששצ'צ'טט בז'זששט'ט". ב': "קפשיטטר פז'זששטרה".
תדע שהם מהקבוצה הציבית.

ק קיטנה — בילוי חובה לכל ילדי הקיבוץ מגיל 3 ומעלה. שנמשך 3 שבועות, בכל מצב וכול תנאי: כאוהלי שדה וכבתי ספר. בסוף הקיטנה החחלקו החבריה ל... שרופים נורא, שרופים ושופים. זכרו לטובה: הארוחות הנפלאות, הבילוי בחיפה והציאה מהבית.

ך רופיץ-פורים — מופע ענק שהופק לפורים כל שנה, בניצוחם של ברונזה ומוסקה. כשלושה חודשים לפני החג, עיקר עיסוקו של הקיבוץ היה בהפקה הגדולה, בליווי פסנתרו של פרסר האגרי. מיד עם סיום הערב נמכסה הוועדה המארגנת לחכך את ערב רופיץ-פורים של השנה הבאה.

ש שומרת לילה — תפקידה לעבור כל הזמן בין בתי הילדים ולוודא שאף ילד לא בוכה, שכולם מנוסים, שאף אחד לא ברח. "אתרי שהשומרת תעשה סיבוב — גלך להציץ לבנות של הנח"ל".

ת עלת בטון — הובילה את מי המסיל להשקית שדות המרעה הטבעי, עברה בדרך ליד הנגריה, חדר-האוכל והמכבסה. שימשה כמשך זמן רב גם: כמקלחת לילדים, כריכת שחיה, מכונה לשטיפת כלים ועוד. "ילדים, לקחת מנבות וכובעים, הולכים להתקלח בתעלת בטון".